

оскільки тут виникає конфлікт інтересів. Наприклад, в Італії асоціації адвокатів вправі створювати свої організації з надання послуг медіації. Більше того, організації внесені до реєстру, в якому можуть пропонувати послуги медіації в режимі онлайн [7, с. 228].

3. Нотаріальна медіація. У ролі посередника є нотаріус, який допомагає сторонам досягти згоди та належним чином оформити домовленість. Такий різновид медіації є не дуже популярним.

4. Професійна медіація. В більшості країн існують спільноти медіаторів, діяльність яких регулюється внутрішніми актами. У США діють державні та приватні служби медіації. Ми вважаємо, що саме ця модель медіації є найбільш ефективною і могла б бути введена й до вітчизняного законодавства. Це пояснюється тим, що особа, яка пройшла спеціальну підготовку у напрямку медіації, має більше шансів позитивно вирішити конфлікт з максимальною користю для сторін.

Отже, можна підсумувати, що розвинені країни швидко просуваються вперед у розвитку досліджень та навчання у сфері способів альтернативного врегулювання спорів. Зрештою, це призведе до впровадження та ефективного застосування медіативних процедур у вирішенні широкого діапазону конфліктів та неоднозначних ситуацій. Але незважаючи на деяку недовіру до медіації в сучасних українських реаліях, досвід закордонних країн показує, що медіація може успішно застосовуватися у вирішенні суперечностей та конфліктів у різноманітних галузях права.

1. Про медіацію : законопроект № 3504 від 19.05.2020 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877.

2. Любченко Я. Альтернативні способи вирішення правових спорів: теоретико-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2018. с.18.

3. Adrian, L. The role of court-connected mediation and judicial settlement efforts in the preparatory stage. In: Ervo, L., Nylund, A. A comparative study of Nordic and former communist countries. Springer, Cham. 2016. S. 209–231.

4. Menkel-Meadow C. Mediation and its applications for good decision making and dispute resolution (Honorary doctorate in human sciences). KU Leuven. Acta Falconis. Intersentia. Cambridge. 2016. S. 88.

5. Федеральний закон Австрії від 2003 року «Про медіацію у цивільних справах». Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich. Teil I. 6. Juni 2003. № 29/2003.

6. Закон Польщі від 28.06.2005 р. «Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу Польщі та деякі інші закони». Dz.U. 2005. № 172. poz. 1438.

7. Ervasti K. T. Past, Present and Future of Mediation in Nordic Countries. In A. Nylund, K. Ervasti & L. Adrian (eds). Nordic Mediation Research. 2018. S. 225–245.

Олександра СКОК

доцент кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

Таїсія ШЕВЧЕНКО

старший викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ

16 листопада 2021 року Верховною Радою України було ухвалено загалом Закон України «Про медіацію», який створено за для реалізації мети закріплення на законодавчому рівні можливості проведення процедури медіації, яка полягатиме у добровільному позасудовому врегулюванні конфлікту (спору), шляхом переговорів між його сторонами, за допомогою медіатора. Застосовувати цей Закон можна буде для врегулювання будь-яких конфліктів (спорів), у тому числі цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних, а також у справах про адміністративні правопорушення та у кримінальних провадженнях з метою примирення потерпілого з

підозрюваним (обвинуваченим) [1].

До переваг впровадження інституту медіації в Україні можна віднести такі: заощадження ресурсів, завдяки медіації, що витрачаються на судовий розгляд справ, апеляції та касації; зменшення навантаження на суддів; скорочення термінів розгляду спірних питань, порівняно із судовим розглядом; користь для громадян дійти порозуміння не звертаючись до суду за допомогою неупередженої, незацікавленої особи (медіатора) і, як наслідок – позитивне вирішення конфлікту; відсутність потреби додаткових фінансових витрат на впровадження інституту медіації в Україні.

У багатьох європейських країнах активно використовують інститут медіації, як дієвий засіб розвантаження судової системи, що є актуальним на сьогодні і для України. Медіація, цілком, може значно розвантажити суди. Крім того, громадяни, завдяки медіації, можуть вирішувати спори набагато швидше та більш якісно.

Так, наприклад «... У Словенії вже досить давно пацієнт може вибрати собі медичного медіатора, також це популярно в США. На базі окремих лікарень також працюють фахівці з примирення та посередництва». Крім того, у Словенії за обрання медіації як методу вирішення спору сторонам можуть нараховуватись податкові кредити. Країни Європи мають різні системи розвитку і роботи медіації. В Англії і Уельсі, перед судовим розглядом справи, між сторонами обов'язково має пройти хоча б одна зустріч з медіатором. У Туреччині на базі шести судів за підтримки Міністерства юстиції працюють медіатори в окремій категорії справ. Однак неможливо, скопіювавши якусь систему та запровадивши її в себе, очікувати на стовідсотковий успішний результат [2].

Першим документом Ради Європи у сфері медіації стали рекомендації від 1998 року, які врегульовували особливості застосування медіації у сімейних спорах. У 1999 році Рада Європи видала рекомендації щодо медіації у кримінальних справах з метою примирення правопорушників та потерпілих там, де це є можливим. Також, 21 травня 2008 року, у Страсбурзі, було прийнято Директиву 2008/52/ЄС Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу, метою якої є спрощення доступу до методів альтернативного врегулювання спорів і сприяння їх мирному вирішенню через стимулювання використання медіації та забезпечення збалансованих взаємовідносин між медіацією й судовим провадженням [3].

Зазначені Рекомендації направлені на активне застосування інституту медіації у кримінальних справах. Комітет Міністрів на підставі статті 15 (b) Статуту Ради Європи, зазначаючи зміни, що відбулися в державах-членах у застосуванні медіації в кримінальних справах як гнучкого, комплексного варіанта вирішення проблем на основі активної участі сторін, що доповнює традиційний кримінальний процес. Рекомендаціями Ради Європи встановлені керівні засади, які поширюються на будь-яку процедуру, що дає можливість потерпілому і правопорушникові, в разі їхньої добровільної згоди, звертатися до нейтральної третьої сторони (медіатора), за допомогою якої вони братимуть активну участь у вирішенні питань, що виникли у зв'язку із вчиненням злочинном.

Основні принципи медіації, згідно з Рекомендаціями Ради Європи, полягають у тому, що: по-перше, медіація у кримінальних справах має відбуватися лише за добровільною згодою сторін, а сторони, при цьому, мають бути в змозі відкликати свою згоду на будь-якому етапі проведення медіації; по-друге, обговорюване в процесі медіації є конфіденційним і не може бути використане надалі без згоди сторін; по-третє, медіація у кримінальних справах має бути загальнодоступною послугою; по-четверте, медіація у кримінальних справах має бути можливою на будь-якій стадії кримінального судочинства; по-п'яте, в системі кримінального правосуддя служби медіації мають користуватися достатньою самостійністю [4].

Треба звернути увагу на те, що, в Україні одним із кроків реалізації інституту медіації у кримінальній процесуальній сфері є ухвалення спільного наказу Міністерства юстиції України та Генеральної прокуратури України ще в 2019 році, спрямованого на запровадження пілотного етапу «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення» та Порядку його реалізації [5]. Зокрема, відповідно до п. 2 зазначеного Порядку, медіація полягає у добровільній, позасудовій процедурі, під час якої неповнолітній, який є підозрюваним у вчиненні кримінального правопорушення, та потерпілий за допомогою посередника намагаються врегулювати конфлікт шляхом укладення угоди про застосування Програми відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення. 3

урахуванням положень Кримінального процесуального кодексу України, а саме ч. 1 ст. 42, «підозрюваним є особа, якій у порядку, передбаченому статтями 276–279 КПК України, повідомлено про підозру, особа, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, або особа, щодо якої складено повідомлення про підозру, однак його не вручено їй внаслідок не встановлення місцезнаходження особи, проте вжито заходів для вручення у спосіб, передбачений КПК України для вручення повідомлень» [6]. Програма відновлення для неповнолітніх підозрюваних є умовною, що передбачає : по-перше, наявність потерпілої сторони; по-друге, неповнолітня особа вперше вчинила кримінальне правопорушення, у виді кримінального проступку або нетяжкого злочину; по-третє, неповнолітній повинен визнати факт вчинення ним кримінального правопорушення; по-четверте, неповнолітній та потерпілий повинні надати згоду на участь у Програмі відновлення. Як посередник між неповнолітнім, який є підозрюваним у вчиненні кримінального правопорушення та потерпілим може бути адвокат, включений до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу та який пройшов навчання з реалізації зазначеної Програми.

Отже, можемо зазначити, що запровадження медіації в Україні дасть змогу вирішити проблемні питання економії ресурсів на витрати судового розгляду, прискорення вирішення спірних питань та розвантаження судової системи. Однак навіть з ухваленням Закону «Про медіацію» не означає, що цей напрям одразу почне «працювати», оскільки одним із принципів медіації є – добровільність сторін. Передусім, після набуття чинності Закону «Про медіацію», його необхідно популяризувати серед населення та підготувати медіаторів. Окрім того, важливими моментами є запровадження закордонного досвіду ефективної практики використання медіації, внесення змін до національних нормативно-правових актів, зокрема до Кримінального процесуального кодексу України та неухильне дотримання принципів медіації. На нашу думку, тільки за таких умов можливе успішне впровадження медіації у правозастосовну практику України.

1. Про медіацію : проект Закону України від 19 травня 2020 року № 3504. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877.

2. Медіація: міжнародний досвід та українські реалії. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/mediaciya-mizhnarodniy-dosvid-ta-ukrayinski-realiyi-.html>.

3. Директива № 2008/52/ЄС Європейського парламенту і Ради про деякі аспекти посередництва (медіації) в цивільних та комерційних справах від 21 травня 2008 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a95#Text.

4. Рекомендація N R (99) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах від 15 вересня 1999 року № R (99) 19. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_828#Text.

5. Про реалізацію пілотного проєкту «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення» : наказ Міністерства юстиції України, Генеральної прокуратури України від 21 січня 2019 року № 172/5/10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0087-19#Text>.

6. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

Ганна СЛАСТНІКОВА

аспірант кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**МЕДІАЦІЯ ЯК ФОРМА ДОСУДОВОГО ВИРІШЕННЯ СПОРІВ
ЩОДО ПРИМУСОВОГО ВІДЧУЖЕННЯ МАЙНА
ДЛЯ СУСПІЛЬНИХ ПОТРЕБ ЧИ З МОТИВІВ
СУСПІЛЬНОЇ НЕОБХІДНОСТІ**

Правові відносини, що виникають стосовно відчуження земельних ділянок, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності, урегульовані відповідним Законом України «Про відчуження земельних